

**Poikkeuksellinen työaika. Sairaanhoidopiiri.
Dnro 13/2020, annettu 23.11.2020**

Oikaisuvaatimus hyväksyttiin osittain ja Aluehallintoviraston päätös kumottiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X:n sairaanhoidopiirin kuntayhtymä

Vireille 7.9.2020

Oikaisuvaatimuksen kohde:

X:n sairaanhoidopiirin kuntayhtymä on pyytänyt työneuvoston oikaisemaan Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen päätöksen LSAVI/6639/2020, joka on annettu 13.8.2020.

X:n sairaanhoidopiirin kuntayhtymä haki lupaa poiketa työaikalain (872/2019) 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti työaikalain 5 ja 25 §:n säännöksistä. Työ, jota hakemus koskee, on laadultaan sellaista, että sitä suoritetaan vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Hakemus koski sairaanhoidopiirin P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n ensihoidon yksiköissä työskentelevien hoito- ja perustason ensihoitajien sekä heidän sijaisinaan työskentelevien työntekijöiden työaika. Työnantaja haki lupaa teettää ajalla 10.8.–31.12.2020 säännöllistä työaika työvuorossa, jonka pituus olisi enintään 48 tuntia. Keskimääräinen aktiivinen vuorokautinen työaika olisi enintään 12 tuntia. Viikoittainen työaika olisi keskimäärin 40 tuntia 12 viikon tasoittumisjaksolla. Ylityöstä, jota tehdään säännöllisen työvuoron lisäksi, maksettaisiin kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 prosentilla ja seuraavilta 100 prosentilla korotettu palkka. Työnantaja kertoi hakemuksessaan, että työvuoron pituus huomioiden riittävä lepoaika palautumiseen annettaisiin välittömästi työvuoron jälkeen. Pääsääntöisesti työaika rytmittyisi siten, että työvuoroja olisi yksi ja sitä seuraisi kuusi vapaata vuorokautta. Poikkeuksia säännöllisestä rytmistä muodostuisi esimerkiksi vapaajaksolle sijoitetuista lakisääteisistä täydennyskoulutuspäivistä.

Työnantaja toi hakemuksensa perusteluissa esille P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n ensihoitoasemien työntekijöiden tehollisen työajan määrän, joka on — yksiköiden käyttöasteiden ja työajan hallintaa koskevien tietojen perusteella – huomattavasti ensihoidolle tyypillistä tasoa alhaisempi. Vuonna 2019 vuorokausikohtainen keskimääräinen aktiivityöaika näillä asemilla oli seuraava: P 18 %, R 17 %, S-T 20 %, U 20 % ja V 12 %.

Työnantaja perusteli hakemustaan myös sen kohteena olevien ensihoitajien kodin ja työpaikan välisillä pitkillä matkoilla, mikä aiheuttaa erityisvaatimuksia rekrytointiin niin lomakaudella kuin normaalioloissakin. Hakemuksen kohteena olevan työvuorojärjestelmän avulla työnantaja kertoi pyrkivänsä minimoimaan työhön liittyvän matkustamisen ja työvuoron vaihtumishetkiin liittyvät ylityöt, samoin kuin turvaamaan niin työntekijöiden työssä jaksamisen kuin työvoiman saatavuudenkin.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto hylkäsi X:n sairaanhoidopiirin hakemuksen.

Perustelujen mukaan sairaanhoidopiirin ensihoitotyön henkilöstön työ on lähtökohtaisesti laadultaan sellaista, että siihen voitaisiin myöntää poikkeuslupa työaikalain 39 §:n 1 momentin perusteella (aika ajoin -kriteeri täyttyy). Työnantajan hakemaan 48 tunnin pituiseen ensihoidon työvuoroon ei

ole aiemmin myönnetty poikkeuslupaa. Luissa työvuoron pituus ei ole ylittänyt 24 tuntia. Poikkeuslupia, joissa työvuoron pituus on pidempi kuin 24 tuntia, on myönnetty lentoaseman pelastuspalvelulle (enintään 25 tuntia ja eräin lisäedellytyksin 48 tuntia) ja helikopterilentotoimintaan (enintään 48 tuntia). Työneuvosto on päätöksessään 9/2008 harkinnut oikeiksi 48 tunnin pituiset työvuorot olosuhteissa, joissa lentäjien tehollisen työajan on todettu olleen 3–5 tuntia 24 tunnin aikana. Lentoaseman pelastuspalvelun osalta työneuvosto arvioi päätöksessään 8/2016 tehollisen työajan jäävän kolmeen tuntiin. Työneuvosto myönsi luvan enintään 25 tunnin pituiseen säännölliseen työvuoroon. Lisäksi työnantajalle annettiin mahdollisuus määrätä 48 tunnin pituisten työvuorojen tekemisestä, mutta ainoastaan tilanteissa, joissa se on tarpeen sairaustapausten aiheuttaman miehistövajauksen täyttämiseksi tai palo- ja pelastustoiminnan varmistamiseksi sellaisen äkillisen tapahtuman johdosta, joka ei ole ollut työnantajan tiedossa työvuoroluettelo vahvistettaessa.

Aluehallintoviraston mukaan hakemuksen kohteena olevissa yksiköissä tehollisen työajan määrä on niin korkea, etteivät edellytykset poikkeusluvan myöntämiselle 48 tunnin pituiseen työvuoroon täyty. Hakemuksessa tarkoitettuun ensihoitotyöhön ei myöskään katsottu liittyvän samanlaisia erityisolosuhteita kuin helikopterilentäjien työhön tai sellaiseen työhön, jota lentoaseman pelastushenkilöstö tekee. Ensihoitohenkilöstön työ on aluehallintoviraston käsityksen mukaan objektiivisesti arvioiden sen luonteista, ettei poikkeuslupaa yli 24 tunnin pituisiin säännöllisiin työvuoroihin voida pitää perusteltuna. Työnantajan hakemuksessaan esille tuomat työntekijöiden pitkien työmatkojen synnyttämä kuormitus ja rekrytointivaikeudet, eivät ole seikkoja, joihin poikkeusluvan myöntäminen voitaisiin perustaa.

Edelleen aluehallintovirasto kertoo ottaneensa päätöksenteossa huomioon hallintolain 6 §:n mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen koko X:n sairaanhoitopiirin alueella (ks. työtuomioistuimen tuomio TT 2015:74). Tässä tapauksessa ei ole perusteita asettaa P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n ensihoidon yksiköitä poikkeavaan asemaan verrattuna saman sairaanhoitopiirin muihin yksiköihin.

Oikaisuvaatimus ja sen perustelut:

X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on pyytänyt työneuvostoa oikaisemaan aluehallintoviraston tekemän päätöksen ja myöntämään sille alkuperäisen hakemuksen mukaisen poikkeusluvan ajalle 7.9.–31.12.2020.

Perusteena kuntayhtymä esittää ensinnäkin sen, että se on saanut luvan teettää 48 tunnin pituisia työvuoroja lääkintähelikopteri N:n operatiivisella henkilöstöllä ja heidän sijaisillaan (LSAVI/6820/04.07.02/2018). Lupa myönnettiin olosuhteisiin, joissa tehollinen työaika on keskimäärin neljä tuntia vuorokaudessa. Nyt lupaa on haettu sellaisille ensihoitoasemille, joiden työntekijöiden tehollinen työaika on keskimäärin 2,8–4,8 tai keskimäärin 3,8 tuntia vuorokaudessa. Poikkeusluvan hylkääminen tehollisen työajan määrän perusteella ei siis ole johdonmukaista aiempi lupakäytäntö huomioon ottaen.

Työtä ei voida aluehallintoviraston tekemällä tavalla verrata helikopterilentäjien tai lentoaseman pelastushenkilöstön työhön. Hakemuksen kohteena oleva ensihoitotyö on ennemminkin rinnastettavissa lääkintähelikopterissa työskentelevien ensihoitajien työhön, jota koskee yllä mainittu lupa.

Sairaanhoitopiirillä on lakiin perustuva velvoite vastasta ensihoidon valmiudesta, ja sen tulee pyrkiä turvaamaan yhdenvertainen ensihoitopalvelu X:n maakunnan asukkaille. Nykyistä pidemmät työvuorot ovat paras mahdollinen tapa varmistaa potilasturvallisuus syrjäisissä X:n kunnissa.

Aluehallintoviraston esille ottama hallintolain 6 §:n mukainen velvoite ei ole sovellettavissa asiaan.

Työaikalaissa tai sen perusteluissa ei ole asetettu työvuoron pituudella nimenomaisia rajoja. Luvan myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon nimenomaan työsuojelulliset näkökohdat, joita on esitetty hakemuksessa.

Asianosaisen kuuleminen:

Luottamusmies A (SPAL ry) ja pääluottamusmies B (Tehy ry) ovat puoltaneet työnantajan oikaisuvaatimusta.

Lisäselvitys:

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on työneuvoston pyynnöstä tarkentanut, että sen päätöksessä toteama korkea tehollisen työajan määrä pohjautuu työnantajan asiassa dnro LSAVI/6639/2020 toimittamassa poikkeuslupahakemuksessa (päivätty 10.7.2020) mainitsemiin vuorokausikohtaisiin keskimääräisiin tehollisen työajan määriin P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n yksiköissä vuonna 2019.

Työsuojeluviranomainen kertoo verranneensa P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n yksiköiden keskimääräisiä tehollisen työajan määriä työneuvoston päätöksessä 9/2008 todettuun tehollisen työajan määrään helikopterilentotoiminnassa (3–5 tuntia 24 tunnin aikana) ja työneuvoston päätöksessä 8/2016 arvioituun tehollisen työajan määrään lentoaseman pelastuspalvelussa (3 tuntia 24 tunnin aikana).

Tieto sairaanhoitopiiriin kuuluvien muiden yksiköiden vuorokausikohtaisista keskimääräisistä tehollisen työajan määristä vuonna 2019 on saatu työnantajan 22.5.2020 toimittamasta lisäselvityksestä asian LSAVI/4338/2020 käsittelyn yhteydessä.

Työnantajan poikkeuslupahakemuksen LSAVI/6639/2020 käsittely aloitettiin Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueella 15.7.2020 eli noin kuukauden kuluttua työnantajan ensihoitoyksiköitä koskeneen edellisen poikkeuslupapäätöksen tekemisestä. Tästä syystä työsuojeluviranomainen ei pitänyt tarpeellisena pyytää työnantajaa toimittamaan selvitystä uudelleen.

Työnantajan 22.5.2020 toimittaman lisäselvityksen mukaan tehollisen työajan määrät poikkeuslupahakemuksen LSAVI/6639/2020 koskemissa yksiköissä olivat 24 tunnin pituisen työvuoron aikana vuonna 2019 olleet keskimäärin seuraavat:

V	12 %,
R	17 %,
S/T	20 %,
U	20 % ja
P	18 %.

Työsuojeluviranomaisen laskelmien mukaan tehollisen työajan määrät 24 tunnin pituisen työvuoron aikana ovat tunneiksi muunnettuina seuraavat:

V	2,88 tuntia,
---	--------------

R	4,08 tuntia,
S/T	4,80 tuntia,
U	4,80 tuntia ja
P	4,32 tuntia.

Työneuvoston päätös:

Oikaisuvaatimus hyväksyttiin osittain ja Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen 13.8.2020 antama päätös LSAVI/6639/2020 kumottiin.

Päätöksen perustelut

Työaikalain (872/2019) 5 §:n 1 momentin mukaan säännöllinen työaika tulee järjestää enintään kahdeksaksi tunniksi vuorokaudessa ja keskimäärin enintään 40 tunniksi viikossa. Työaikalain 25 §:n 1 momentin mukaan työntekijälle on annettava jokaisen työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana vähintään 11 tunnin keskeytymätön lepoaika varallaoloaikana tehtyä työtä lukuun ottamatta. Työaikalain 39 §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voi kuitenkin määräämillään ehdoilla myöntää luvan poiketa 5 §:n mukaista säännöllistä työaika, samoin kuin 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä työssä, jota tehdään vain *aika ajoin* sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Säädöstekstin mukaan poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että työntekijälle turvataan työaikalain 25 §:n mukaisten *korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen*.

X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on hakenut lupaa teettää P:n, R:n, S:n, T:n, U:n ja V:n ensihoidon yksiköissä työskentelevillä hoito- ja perustason ensihoitajilla sekä heidän sijaisinaan työskentelevillä työntekijöillä työvuoroja, joiden jonka pituus olisi enintään 48 tuntia. Keskimääräinen aktiivinen työaika vuorokaudessa olisi enintään 12 tuntia. Viikoittainen työaika olisi keskimäärin 40 tuntia 12 viikon tasoittumisjaksolla. Työnantaja on kertonut, että pääsääntöisesti työaika rytmittyisi siten, että työvuoroja olisi yksi ja sitä seuraisi kuusi vapaata vuorokautta. Poikkeuksia mainittuun rytmiin syntyisi esimerkiksi vapaajaksolle sijoitetuista lakisääteistä täydennyskoulutuspäivistä.

Hakemuksessa tavoiteltu lupaehto enintään 48 tunnin pituisesta työvuorosta poikkeaa niistä ehdoista, joita on aiemmin liitetty poikkeuksellista säännöllistä työaika koskeviin lupiin.

Lupakäytännössä on – alasta riippumatta – suhtauduttu torjuvasti yli 24 tunnin pituisiin työvuoroihin. Työneuvosto on kuitenkin aiemmin sallinut 48 tunnin pituisten työvuorojen teettämisen lääkäri- ja pelastushelikopterin lentäjillä, joiden vuorokautisesta työajasta työtehtävien suorittamiseen kului keskimäärin kolmesta viiteen tuntia (työneuvoston päätös asiassa 9/2008). Lentoaseman pelastuspalvelun tehtävissä työneuvosto katsoi mahdolliseksi myöntää luvan (työneuvoston päätös asiassa 8/2016) enintään 25 tunnin pituiseen säännölliseen työvuoroon, jossa tehollisen työajan määrä oli kolme tuntia. Lisäksi työnantajalle annettiin mahdollisuus määrätä 48 tunnin pituisten työvuorojen tekemisestä, jos ne olivat tarpeen sairaustapausten aiheuttaman miehistövajauksen täyttämiseksi tai palo- ja pelastustoiminnan varmistamiseksi äkillisten tapahtumien johdosta, joita ei voitu ennakoida työvuoroluetteloa vahvistettaessa.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto ei hyväksynyt X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hakemusta 48 tunnin pituisista työvuoroista, koska se arvioi niiden aikaisen tehollisen työajan liian suureksi. Toisena perusteena oli aiemmissa luvissa ja päätöksissä esillä olleiden erityisolosuhteiden puuttuminen.

Asiassa saadun selvityksen mukaan tehollinen työaika hakemuksen kohteena olevissa ensihoitoyksiköissä olisi 2,8–4,8 tuntia 24 tunnin pituisen työvuoron aikana. Työnantaja on perustellut hakemustaan muun muassa työntekijöiden työssä jaksamisen turvaamisella ja työvuoron vaihtumisiin ajoittuvan ylityötarpeen estämisellä. Edelleen työnantaja on vedonnut velvollisuuteensa turvata riittävä ensihoidon valmius X:n alueella. Työneuvosto katsoo mahdolliseksi hyväksyä poikkeuksellisesti tässä yksittäistapauksessa enintään 48 tunnin pituisen työvuoron teettämisen.

Työaikasuojelelun funktiona on rajoittaa työhön käytettävää aikaa määrällisesti ja turvata työntekijöille riittävä lepo, toisin sanoen kokonaan työstä vapaa ajanjakso työvuoron aikana ja niiden välissä. Näin ollen kutakin yli 24 tunnin pituista työvuoroa on aina seurattava vähintään kuuden vuorokauden pituinen vapaajakso. Mainitulle vapaajaksolle ei voida sijoittaa koulutusta tai muuta työajaksi luettavaa toimintaa. Kun yli 24 tunnin pituisen työvuoron hyväksyminen on poikkeuksellista, ei sen aikaista tehollista/aktiivista työaikaa voida myöskään sallia järjestettävän keskimääräisenä. Näin ollen työneuvosto on liittänyt lupaan ehdon täsmällisestä tehollisen työvuoron määrästä kutakin työvuoroon sijoittuvaa vuorokautta kohden.

Vuorokautista työaika koskevan työaikalain 25 §:n perusteluissa todetaan, että poikkeuslupaviranomaisen myöntämällä poikkeusluvalla voidaan sallia poikkeusluvassa määrättyin ehdoin työvuoron pidentäminen 24 tuntiin (HE 158/2018 vp, s. 105). Työneuvosto katsoo mahdolliseksi sallia yli 24 tunnin pituisen työvuoron teettämisen mainitusta perustelulausumasta huolimatta. Näin nimenomaan siksi, että poikkeusluvan myöntämistä koskevaa säädöstekstiä ei ole muutettu vuoden 1996 työaikalain aikaisesta tilanteesta muutoin kuin edellyttämällä sitä, että korvaava lepoaika annetaan välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen.

Lausumatta enemmälti työnantajan muista vaatimuksista työneuvosto harkitsee oikeaksi kumota aluehallintoviraston päätöksen ja hyväksyä työnantajan oikaisuvaatimuksen osittain. Lupa myönnetään päätöskohdassa täsmällisesti määrättyillä lupaehdoilla ajalle 23.11.–31.12.2020.

Sovelletut lainkohdat:

Työaikalain (872/2019) 5, 25 sekä 39 §:n 1 momentin 1 kohta.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan, jäsenten Ilveskivi, Nyysölä ja Rautio sekä varajäsen Romo mielipiteeseen.